

Рис. 2 – Динаміка відхилень урожайності озимого жита від лінії тренда в Тернопільській області.

Висновок: В Тернопільській області спостерігається зростання середнього врожаю за період із 1997 по 2016 рр. за рахунок зростання культури землеробства. Відхилення врожаїв від лінії тренда характеризують вплив на формування врожайності погодних умов кожного конкретного року. В більшості років відзначаються сприятливі умови для формування врожаїв (55 %).

Бібліографічний список

1. Рослинництво: Підручник / О. І. Зінченко, В. Н. Салатенко, М. А. Білоножко; За ред. О. І. Зінченка. — К.: Аграрна освіта, 2001. — 591 с.
2. Пасов В.М. Изменчивость урожая и оценка ожидаемой продуктивности зерновых культур. – Л.: Гидрометеоздат, 1986. – 152 с.

АНАЛІЗ ЕЛЕМЕНТІВ ПІДСТИЛЬНОЇ ПОВЕРХНІ ДЛЯ ДЕТАЛІЗАЦІЇ АГРОКЛІМАТИЧНИХ РЕСУРСІВ В ПІВДЕННИХ РАЙОНАХ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ляшенко Г. В., Сукманський О.
м. Одеса, Україна

Ефективність агрометеорологічного забезпечення сільськогосподарської галузі економіки будь-якої країни визначається точністю і детальністю агрометеорологічної та агрокліматичної інформації, яка використовується спеціалістами - агрометеорологами для вирішення різних задач сільського господарства.

В сучасних довідниках з агрокліматичних ресурсів територій на рівні областей і країни надається інформація про агрокліматичні ресурси за даними метеорологічних станцій, які, згідно із положенням про репрезентативність, розташовані на рівнинах або в середній частині пологих схилів [1]. Між тим, значні площі територій областей і країни характеризуються неоднорідністю підстильної поверхні: розчленованим рельєфом,

строкатістю ґрунтового покриву, наявністю водойм різних розмірів. Ці чинники зумовлюють просторовий перерозподіл величин агрокліматичних ресурсів, діапазон мінливості яких в більшості випадків перевищує діапазон їх зональної мінливості [2-3].

У зв'язку з цим до актуальних завдань відноситься детальний аналіз елементів підстильної поверхні, які зумовлюють перерозподіл складових агрокліматичних ресурсів – ресурсів світла, тепла, вологи, умов морозо- і заморозконебезпечності.

Метою представленої роботи є встановлення елементів підстильної поверхні в Південних районах Одеської області.

Дослідження проводилися на підставі аналізу середньомасштабних карт (М 1:100000) Ізмаїльського, Кілійського, Ренійського і Болградського районів.

Аналіз елементів підстильної поверхні з метою подальших розрахунків просторового перерозподілу агрокліматичних розрахунків базується на знанні фізичних механізмів формування мікроклімату. Розглядаються енергетичні і термодинамічні механізми, які враховуються процеси надходження сонячної радіації на по-різному орієнтовані поверхні і процеси зміни гідротермічних властивостей повітряних мас за різних умов турбулентності і стокових процесах [4-6].

Встановлено, що мікрокліматична мінливість показників радіаційно-світлових ресурсів відзначається на схилах різної експозиції (орієнтації відносно частин світла) і крутості схилів. Мікрокліматична мінливість показників ресурсів тепла відзначається на таких елементах підстильної поверхні, як тип і форма рельєфу, експозиція та частина схилів, а показників ресурсів вологи – впливає ще й тип та гранулометричний склад ґрунту. Чи не найбільша просторова мінливість відзначається в показниках умов морозо- і заморозконебезпечності.

В Південних районах домінуючими є чорноземи звичайні і південні з різним гранулометричним складом. Встановлено, що ґрунти з високими запасами гумусу відзначаються підвищеним рівнем теплових ресурсів. На перерозподіл теплових ресурсів приземного шару впливає й гранулометричний склад ґрунту. Найкращі умови формуються на ґрунтах середньо суглинкового складу. В теплий період року підвищений термічний режим відзначається на ґрунтах піщаного гранулометричного складу, проте в зимовий період тут умови морозонебезпечності погіршуються. Понижений термічний режим відзначається на важких глинистих ґрунтах і сирих низинах.

Домінуючий вплив на перерозподіл ресурсів вологи має тип рельєфу, який визначається глибиною вертикального розчленування рельєфу. Найменш вологими є вододільні плато та вершини горбів, а найбільш вологі – нижні частини схилів і долини. Також до вологих відносяться заплави і землі з важкими глинистими ґрунтами.

Територія Ренійського, Болградського, Ізмаїльського і Кілійського районів Одеської області входить в Середньостепову підзону Степової природної зони України з рівнинним типом рельєфу. Тут поширена Причорноморська низовина. Ізмаїльський і Кілійський райони омиваються водами великої ріки Дунай і Чорного моря, а Болградський і Ренійський райони розташовані на відроггах Центрально-молдавської височини і березі великого озера Ялпуг [1, 2].

В досліджуваних районах Одеської області виділяються рівнинний, пагорбкуватий та горбистий тип рельєфу. Тут присутні долини, балки та яри, які мають різні розміри. Абсолютні відмітки висот змінюються від 0 до 200 м. Нульові відмітки висот відзначаються на узбережжі р. Дунай і Чорного моря. Найвищі відмітки відмічаються в Болградському і Ренійському районах – до 140 і 170 м. В районах Ізмаїльському і Кілійському районах абсолютні висоти змінюються від 0 до 60 м.

При детальному розгляді середньомасштабних карт виявлено, що досліджувана територія характеризується значною розчленованістю рельєфу. Відмічається велика площа з вододільними землями, схилами різної крутості та експозиції. Аналіз рельєфу вказує на нерівномірну зміну крутості схилів: 42 % схилів – крутістю 2°, які відповідають рівнинному типу рельєфу. Із них 28 % території – крутість до 1°. 21 % території займають схили крутістю 3°, 5-6° та 9°. Приблизно 17% території займають схили, крутість яких перевищує 9°. Найбільше площі зі схилами крутістю вище 9° відзначається в Ренійському і Болградському районах.

В Ізмаїльському районі приблизно 50 % від всієї площі зайняті південними і південно-західними схилами різної крутості, а в Кілійському районі 40% території зайняті схилами східної експозиції, а 20 – 30% - південно-західними.

За наявності детальної інформації про агрокліматичні умови можлива розробка проектів розміщення сільськогосподарських культур в розрізі окремих адміністративних районів або цілих регіонів. Визначення ж просторового розподілу агрокліматичних умов з врахуванням мікроклімату дозволяє оптимізувати розміщення окремих цінних культур в межах окремих полів, які характеризуються різними типами підстильної поверхні.

Бібліографічний список

1. Агрокліматичний довідник по Одеській області (1986–2005рр.) /за ред. В. М. Ситова і Т. І. Адаменко. Одеса : Астропринт, 2011. 204 с.
2. Атлас природных условий и естественных ресурсов в Украинской ССР. М.: ГУГК, 1978. 183 с.
3. Національний атлас України. Державне науково науково - виробниче підприємство "Картографія". <http://www.ukrmap.com.ua>
4. Ляшенко Г.В. Методика оцінки агрокліматичних ресурсів та їх картографування з урахуванням мікроклімату. Одеса: ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова», 2007. 68с.
5. Мищенко З. А., Ляшенко Г.В. Мікрокліматологія : навчальний посібник. К.: КНТ, 2007. 336 с.
6. Романова Е. Н. Микроклиматическая изменчивость основных элементов климата. Л.: Гидрометеоиздат, 1977. 280 с.